

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. II. An leges pœnales obligent in foro conscientiæ ad pœnam subeundam ante judicis sententiam?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

largiatur: Ergo idem dicendum est de lege pœnali. Patet consequentia, à paritate rationis; votum enim est quasi quædam privata lex, quam vovens sibi imponit, sicut lex Principis aut Legislatoris, est lex communis toti communitati imposita.

15. Respondeo hoc argumentum desumptum ex analogia & proportionem, quæ reperitur inter legem & votum, magis nobis favere, quàm nocere, magisque confirmare quàm infirmare nostram sententiam. Sicut enim si vovens quando emisit votum, solum intenderit se ad aliquam pœnam obligare, & nullo modo ad culpam, non obligatur nisi ad pœnam; secus verò si absolute voverit, & votum emittendo non expresserit quod nolle se obligare ad culpam, sed solum aliquam sibi imponere pœnam, posito quod votum non impleverit. Ita similiter nos dicimus, quod si legislator condens legem pœnalem, solum intendat subditos obligare ad pœnam, & intentionem suam exprimat, talis lex non obligat ad culpam, sed tantum ad pœnam: è contra verò si legislator id non exprimat, & legem absolute condat, non solum ad pœnam, sed etiam ad culpam subditos obligat, quia, ut supra dicebamus, obligatio ad culpam consequitur legem per modum proprietatis, impedibilis tamen à legislatore; unde si legislator non impediat ne obligatio ad culpam legem consequatur, volendo quod ad culpam non obliget, idque declarando & exprimendo, reverà obligat ad culpam, & non solum ad pœnam.

ARTICVLVS II.

An leges pœnales obligent in foro conscientie ad pœnam subeundam ante Iudicis sententiam?

§.

Quibusdam præmissis referuntur sententia, & vera eliguntur.

16. **N**Otandum primò: Leges pœnales quandoque continere pœnas non latas, sed ferendas; aliquando verò pœnas latas continere. Tunc censentur continere pœnas ferendas, quando in illis non exprimitur hæc particula, *ipso facto, ipso jure*, aut alia similis: cum enim leges pœnales odiosæ sint, in benigniorem partem sunt interpretandæ, si contrarium aliunde non constet. Tunc verò censentur continere pœnas latas, quando in ipsis exprimitur illa particula, *ipso facto* &c. Præsens ergo difficultas non procedit de legibus continentibus pœnas ferendas (istas enim manifestum est non obligare ad pœnam statim subeundam, sed committere pœnam Iudici, ut illam infligat) sed de legibus continentibus pœnas latas.
17. Notandum secundò, pœnas latas esse in duplici differentia: quædam sunt passivæ, quæ consistunt in pura privatione, ut excommunicatio, irregularitas, suspensio &c. Aliæ sunt activæ, quæ requirunt aliquam actionem executivam talis pœnæ, v. g. pœna mortis, exilii, aut spoliatio- nis bonorum. His præmissis
18. Circa propositam difficultatem triplex versatur sententia. Prima docet, nullam legem pœnalem obligare ad pœnam, etiam privativam, ante iudicis sententiam, unà Ecclesiastica lege exceptâ de excommunicatione ipso facto incurrenda, quæ quia hominem privat, non propriis, sed alienis

A Ecclesiæ bonis, quorum per excommunicationem definit homo esse particeps, justè ab Ecclesiâ imponi potest ipso facto incurrenda ante ullam iudicis sententiam. Ita Sotus lib. 1. de Justitia quæst. 6. art. 6.

Secunda è contra asserit, legem humanam posse obligare in conscientia ante omnem sententiam ad quamcumque pœnam, sive privativam, sive positivam, sive gravem, sive levem, illâ tantummodo exceptâ, quæ malitiam includeret, si ab ipsomet reo executioni mandaretur, cuiusmodi est occisio seu mutilatio sui ipsius. Ita videntur sentire Alphonsus à Castro lib. 2. de lege pœnali cap. 5. & 8. & sequentibus, Felinus, & alij Canonistæ, in capite primo de Constitutione.

B Tertia verò fateatur quidem legem humanam posse obligare in conscientia ante omnem sententiam, ad quamcumque pœnam passivam seu privativam, non tamen ad pœnam activam, seu quæ ad sui executionem aliquam actionem requirit. Hanc docet Cajetanus 2. 2. quæst. 62. art. 3. & Serra hæc quæst. 6. art. 4. dubio 3. cum quibus dico primò, legem humanam posse obligare in foro conscientie, ante sententiam iudicis, ad quamcumque pœnam passivam seu privativam, seu quæ ipsius rei actionem & executionem non requirit.

C Probatur primò: Leges quæ imponunt pœnas excommunicationis, suspensionis, interdicti, & irregularitatis, possunt obligare ad illas, ante sententiam iudicis, ut fateatur Soto: Ergo & imponentes quasunque alias pœnas, quæ ad executionem nullam requirunt actionem.

Nec valet discrimen quod ille Author inter excommunicationem & alias pœnas adducit, nimirum quod excommunicatio & aliæ censuræ Ecclesiasticæ, privant solum hominem bonis communibus, quorum Ecclesiâ est dispensatrix; aliæ verò pœnæ privant hominem bonis suis propriis, quæ iure particulari possidet. Non valet, inquam, tum quia sæpè majoris momenti & æstimationis sunt bona communia, quàm privata; tum etiam quia excommunicatio non tantum aufert bona communia, sed etiam propria, nempe vocem eligendi, & capacitatem ut quis eligatur. Addo quod non desunt leges pœnales, quæ de facto ante iudicis sententiam, reum privant propriis bonis, ut lex, quæ parochiali beneficio privat eum, qui intra annum post acceptum beneficium sacerdotium non suscipit: lex, quæ fructibus beneficii privat officium non recitantem: lex, quæ Episcopum ad fructuum perceptorum restitutionem obligat, si post tres menses munus consecrationis non susceperit, quæque eundem, si intra totidem menses postea id non fecerit, Episcopatu ipso spoliatur, ut constat ex Tridentino sess. 23. de reformatione cap. 1. Demum Ecclesiâ in pœnam criminis reddit aliquos inhabiles ad matrimonium ipso facto, nimirum adulteros, spe futuri matrimonij adulterantes, aut mortis conjugis reos; talium enim matrimonium ante omnem sententiam irritum est.

D Dixi autem legem humanam posse obligare ante sententiam iudicis ad quamcumque pœnam passivam, seu privativam, quia non semper de facto obligat, sed potest aliter disponi in iure communi aut particulari, ut in nostri Ordinis constitutionibus disponitur, nam in earum prologo sic dicitur: *Panis tamen absolutionis ab officio, privationis vocis activæ, vel passivæ, gravius culpe.*

E

& aliis majoribus (quantumcumque tam in constitutionibus quam extra ipso facto sint incurrendæ) nisi sit pœna excommunicationis lata sententiæ, nullus sit subiectus, nisi superveniat declaratio Prælati in particulari respectu hujus, quantumcumque etiam notorium facti, vel juris, aut utriusque interveniat.

Dico secundò, regulariter & ordinariè loquendo, legem humanam non obligare in conscientia ante condemnationem & sententiam judicis, ad pœnam activam, seu quæ ad sui executionem aliquam rei actionem requirit.

22. Probatur primò: Ex Isidoro & D. Thoma lex humana debet esse possibilis secundùm naturam & consuetudinem patriæ, id est tolerabilis, & accommodata humanæ conditioni: Atqui lex obligans hominem ad exequendum in se pœnam legis per propriam actionem, ante judicis sententiam, non esset tolerabilis, & accommodata humanæ conditioni, sed intolerabilis & nimis dura, ut constat communi omnium consensu, & attestatur ipsa inclinatio naturalis, quæ hoc abhorret & refugit: Ergo lex humana ordinariè loquendo non obligat hominem ad exequendum in se pœnam legis per propriam actionem, ante judicis sententiam, sed sufficit si pœnam ab alio infligam patiarur. Dixi, ordinariè loquendo, ad innuendum quod interdum leges humanæ ad id obligare possunt, maximè cum ad levem pœnam obligant. Nam in aliquibus Religionibus præcipitur recitatio alicujus orationis, aut levis aliqua castigatio, iis qui legem aliquam seu constitutionem violant, absque eo quod sit opus sententiæ vel declaratione prælati.

23. Probatur secundò conclusio: Executio pœnæ per actionem positivam, est actus judicis sive ministri publici: Ergo reus non tenetur ante judicis sententiam exequi nisi illa quæ sunt rei, non verò illa quæ sunt judicis, maximè in causa propria, in qua nemo est reus judex. Tum etiam quia reus solum tenetur pati, cum ad id solum obligetur per legem pœnalem; imò eundem hominem esse agentem & patientem passione afflictivâ, ipsa natura refugit. Antecedens verò probatur: Punio quæ pertinet ad executionem pœnæ, est actus legis, tenens se ex parte illius, ut disp. 1. ostensum est: Ergo cum lex sit justitia quædam inanimata, eget ministro vivo, nempe judice, qui ideo dicitur justitia animata ab Aristotele 5. Ethic. ut applicet pœnam reo, agendo in ipsum per punitionem: Ergo executio pœnæ est actus judicis, sive ministri publici. Hanc rationem insinuat S. Thomas, 2. 2. quæst. 62. art. 3. ubi sic ait: *Quantum ad culpam adhibetur remedium per pœnam, cujus inflictio pertinet ad judicem. Et ideo antequam sit condemnatus per judicem, non tenetur restituere plusquam accepit; sed postquam condemnatus est, tenetur pœnam solvere.*

24. Probatur tertio: Leges humanæ propter crimen hæresis (& idem est de crimine læsæ Majestatis) decernunt pœnam confiscationis omnium bonorum, ipso jure & facto, ut patet ex cap. *Cum secundum leges*, de hæreticis in sexto, & cap. *Vrgentis*, de hæreticis: Sed non obligant ad hanc pœnam in foro conscientiæ, ante judicis sententiam, ut ex iisdem capitibus colligitur: Ergo similiter aliæ leges pœnales, alias pœnas positivas imponentes, non obligant ad illas subeundas, ante

Tom. III.

A sententiam judicis; v. g. lex lata contra defraudantes tributa, non obligat illos ad tradendum merces suas fisco, ante sententiam judicis; alioquin legis transgressor seipsum prodere cogere, quod esset intolerabile, & contra illam Chrysolomi sententiam, non dico tibi ut te prodas in publicum, quæ refertur can. *Quis aliquando*, de pœnit. dist. 1.

§. II.

Solvuntur objectiones.

B Objicies primò cum Soto contra primam conclusionem: Contra jus naturæ est, ut quis damnetur, antequam audiat; Ergo etiam contra jus naturæ erit ut quis ad pœnam sive positivam sive privativam obligetur, ante judicis sententiam. Consequentia patet, Antecedens verò probatur, tum ex Gregorio cap. *Susceptis*, de casu possess. propriet. ubi ait: *Nos contra naturam partem nihil possumus desinere.* Ubi Sotus expendit verbum *possumus*; non enim dixit, *non volumus*, sed *non possumus*, naturâ id vetante. Tum ex canone *Judex 2.* quæstione 1. ubi dicitur, nemo condemnatur, nisi aut per innocentes testes convincatur &c. Tum ratione, sæpè enim qui legem violavit, allegare potest vel ignorantiam, vel infirmitatem, vel vehementem aliquam tentationem, vel fortasse quod non tam graviter in legem impeggerit, ut dignus sit totius pœnæ acerbitate.

C Confirmatur: Nemo potest in propria causa esse sui judex: Ergo nemo tenetur ante judicis sententiam pœnam subire, tamen si pœna illa non sit positiva, sed duntaxat privativa, & nullam ad sui executionem rei actionem requiratur.

D Ad objectionem respondeo, Antecedens verum esse de damnatione quæ fit per judicis sententiam, non verò de illa quæ fit per legem; quia cum fit per judicis sententiam, debet omni meliori modo delicti causa à judice examinari, ac proinde oportet illam non solum ex testium judicio, sed etiam ex ipsius delinquentis confessione examinare: cum autem fit per legem, relinquatur judicio & conscientiæ ipsius delinquentis, qui melius quàm quisvis alius potest de suo delicto judicare, an pœnam lege taxatam meruerit.

E Addo quod, si hoc argumentum Soti valeret, sequeretur quod excommunicatus ipso facto, non posset ante judicis sententiam, pœnam excommunicationis subire, cum etiam excommunicatus possit excusationis causas assignare, nec in proprio delicto sui judex esse possit. Quare sicut contra naturam non est, ut quis sit sui judex in causa excommunicationis, & in cæteris legibus suprâ citatis, in quibus ante sententiam judicis reus privatur beneficiis Ecclesiasticis; ita neque erit contra naturam esse sui judicem in aliis legibus, quæ pœnas privatas ipso facto incurendas pro aliquibus criminibus statuunt, cum non sit major ratio de illis, quàm de istis. Ex quo patet ad confirmationem.

Objicies secundò contra secundam conclusionem: Legislator habet potestatem obligandi in conscientia ad pœnam justam, ante judicis sententiam, tamen si talis pœna ad sui executionem requiratur actionem ipsius rei, si ad talem pœnam obligare voluerit: Sed hanc suam voluntatem applicat per illam particulam legis, *ipso facto*, aut *ipso jure*, quia per nulla verba potest commo-

A A a a ij

dius aut melius explicari: Ergo leges pœnales A continentes pœnas latas, obligant ante iudicis sententiam, tamen illæ pœnæ, ad sui executionem ipsius rei actionem requirant.

29. Confirmatur primò: Si huiusmodi leges non obligarent ante iudicis sententiam, illæ particulae, quæ in illis apponuntur, scilicet *ipso facto*, vel *ipso iure*, frustraneæ essent, quod præcipue urget de particula illa, quæ interdum legibus illis superadditur, nempe quod ipso facto, & sine alia declaratione, pœna incurratur.

30. Confirmatur secundò: Illæ particulae sufficiunt, ut incurratur pœna excommunicationis, suspensionis, & irregularitatis, ante iudicis condemnationem, ut omnes fatentur: Ergo idem erit de aliis pœnis, tamen positivæ sint, & ad sui executionem, aliquam rei actionem requirant.

31. Ad objectionem respondeo, legislatorem habere quidem potestatem obligandi in foro conscientia ad pœnam justam, ante sententiam iudicis, tamen talis pœna requirat actionem ad sui executionem, si id expediat bono communi; tunc enim illud non est existimandum intolerabile, & ipse reus tenebitur exercere simul utramque rationem rei & ministri ipsius legis; quia tamen regulariter loquendo, hoc non expedit bono communi, & esset nimis rigidum & intolerabile, præsertim si pœna ipso facto subeunda, gravis & acerba sit, & naturæ valde repugnans, legislator, regulariter loquendo, non obligat ad subeundam pœnam, ante sententiam iudicis, quando talis pœna ad sui executionem aliquam rei actionem requirit, sufficit enim bono communi, si patitur illam, post sententiam iudicis, eò vel maxime, quia exequi pœnam requirentem aliquam actionem, per se loquendo, non ad reum, sed ad iudicem, & ejus ministrum, pertinet, ut supra ostensum est.

32. Ad primam confirmationem, nego sequelam Majoris, licet enim leges humanæ non obligent ad talem pœnam, ante sententiam iudicis, particulae illæ, *ipso facto*, vel *ipso iure*, non ponuntur frustra in illis, quia aliquem alium effectum inducunt, nempe assignationem pœnæ, ipso facto, ita ut non requiratur sententia iudicis ad assignandam illam pro tali delicto, sicut requiritur in aliis legibus continentibus pœnam ferendam, sed solum ad declarandum crimen patratum fuisse à transgressore legis. Illa verò particula, *absque alia declaratione*, superaddita aliis præcedentibus, sumitur ad majorem præcedentium explanationem, unde nec superfluit, nec necesse est, ut habeat vim obligandi, ante iudicis sententiam.

33. Ad secundam, concessio Antecedente, nego consequentiam & paritatem, patet enim ex dictis in secunda conclusione, longè disparem esse rationem de pœnis privativis, ac de positivis, quæ ad sui executionem aliquam rei actionem requirunt.

ARTICVLVS II.

Verum transgressor legis pœnalis teneatur in conscientia subire pœnam legis, post iudicis sententiam?

§. I.

Quibusdam præmissis, difficultas proposita triplici conclusione resolvitur.

34. Notandum primò, seu potius ex dictis articulo præcedenti recolendum, duplex genus pœnæ lege humanâ statui posse: alterum consistens in pura passione, quæ ad sui executionem nullam requirit actionem, præter ipsum legislatoris imperium, aut iudicis sententiam, vel declarationem; ut sunt pœnæ inhabilitantes personas, irritantes contractus, & censura Ecclesiastica. Alterum est, pœnarum quæ ad sui executionem requirunt aliquam actionem, quæ exerceri potest vel ab ipso reo vel ab alia persona distincta. Quoad primum genus pœnæ, cum nullam requirat actionem, præter legislatoris imperium, vel iudicis sententiam, ad nihil tenetur reus ut illam incurrat, cum etiam illam invitatus pati possit, solumque tenetur postquam illam contraxit, nihil agere contra eam. Solum ergo difficultas est de pœnis secundi generis, an in iurum reus teneatur vel possit illas in se exequi, post iudicis sententiam, certum enim est, quod si sint justæ, & à iudice vel ministris ejus infligantur, eas post iudicis sententiam pati & sustinere tenetur, alias daretur bellum justum ex utraque parte, etiam nullâ suppositâ ignorantia, quod implicat.

35. Notandum secundò, pœnas quæ ad sui executionem aliquam actionem requirunt, esse adhuc duplicis generis, quædam enim sunt quarum actio ad executionem requisita à nemine commodius exercetur, quam à reo qui pœnam patitur, v. g. actio quæ requiritur ad executionem exilii, vel pœnæ pecuniariæ: alia quarum actio ad executionem requisita, commodius exercetur à iudice vel ministris ejus, v. g. actio quæ requiritur ad abscissionem capitis, vel mutilationis alicujus membri. Præterea actionum quæ commodius exercentur à iudice vel ministris ejus, quædam sunt violentæ, ut abscissio capitis; alia verò non violentæ, & quæ voluntariè exerceri solent, ut flagellatio seu disciplina, quam Religiosi solent sponte suscipere, ad carnis macerationem. His præmissis, pro resolutione difficultatis propositæ,

Dico primò, transgressor legis pœnalis tenetur in conscientia subire, post iudicis sententiam, pœnam illam quæ ad sui executionem requirit actionem quæ commodius exercetur à reo, non verò pœnam illam ad cuius executionem requiritur actio, quæ commodius exercetur à iudice vel ejus ministro.

36. Prima pars patet, nam quando quis exilio vel pœnâ pecuniariâ mulctatur, tenetur egredi è regno vel civitate, aut pecuniam solvere, hoc enim nihil crudelitatis aut injustitiæ continet. Potest tamen in pecuniæ solutione expectare ut petatur, quia licet possit iudex injungere ut detur, quamvis non petatur, communiter tamen id non facit.

37. Secunda verò probatur ex eo quod sententia pœnalis, sicut & lex, benignè est interpretanda,